

Új eredmények az aquincumi polgárváros belterületének kutatásában: az esztergomi vasút felújítása II.

(Budapest, III. ker., Esztergomi vasút vonala)

Előzmények

A tavalyi évben Budapest közigazgatási határán belül folytattuk a Budapest–Esztergom vasútvonal rekonstrukciójához kapcsolódó régészeti kutatásokat. 2014-ben elsősorban a kivitelezéshez kapcsolódó, rövidebb időtartamú megfigyeléseket végeztünk a szakaszon, ugyanakkor – néhány új műtárgy és vonalas létesítmény építéséhez kapcsolódóan – sor került kisebb megelőző feltárásokra is, ezek főként az aquincumi polgárváros központi részét és nyugati előterét érintették (*1. kép*).

A munkákhoz nagy segítséget nyújtottak a 2013. évben nyert régészeti információk, amelynek során a polgárváros északi részének, illetve keleti és nyugati előterének római kori történetéhez nyertünk további, új adatokat (LÁNG–LASSÁNYI 2014, 16–37).

A polgárváros belterülete

A polgárváros nyugati felének északi részén, az újonnan épülő vasúti megállóhely lépcsőházának és liftaknájának alapozását rövid megelőző feltárás előzte meg (16. munkaterület, továbbiakban: MT). Ennek során két kisméretű szelvényünkben egy nagyobb, legalább kétperiódusú épület néhány helyiségének részletei kerültek elő:

New Data on the central area of the Civil Town in Aquincum: The reconstruction of the Budapest–Esztergom Railway Line, II

(Budapest III, along the line of the Budapest–Esztergom railway)

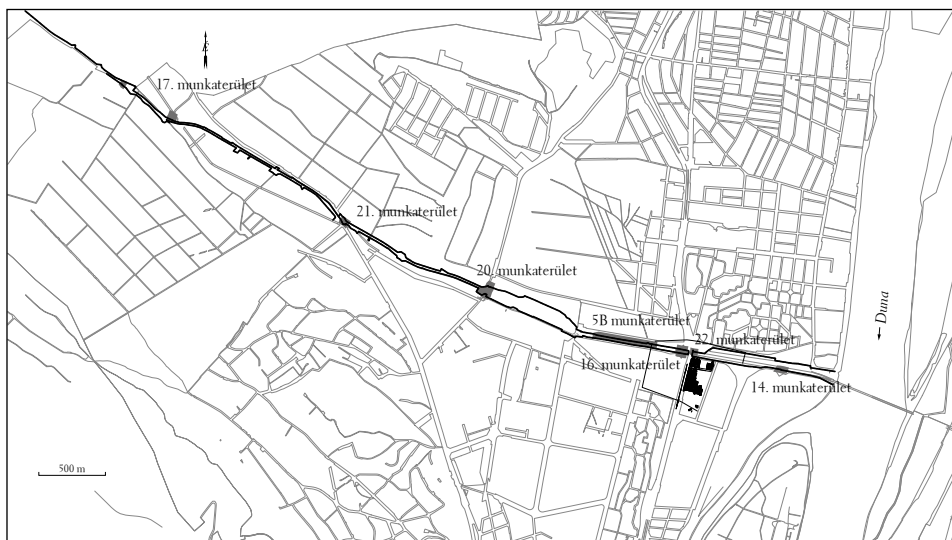
Previous research

Last year we continued archaeological research connected to the reconstruction of the Budapest–Esztergom railway line within the administrative borders of Budapest. In 2014, we mostly conducted short term observation work connected to the construction works in this section of the railway line. At the same time, we also carried out some small scale preventive excavations connected to the construction of some new structures and linear establishments, which mostly concerned the central part and the western outskirts of the Civil Town in Aquincum (*Fig. 1*).

Analysis of the results of archaeological research in 2013 proved very helpful during our work. That year we discovered more new data on the Roman Period history of the northern part of the Civil Town as well as its eastern and western outskirts (LÁNG–LASSÁNYI 2014, 16–37).

The central area of the Civil Town

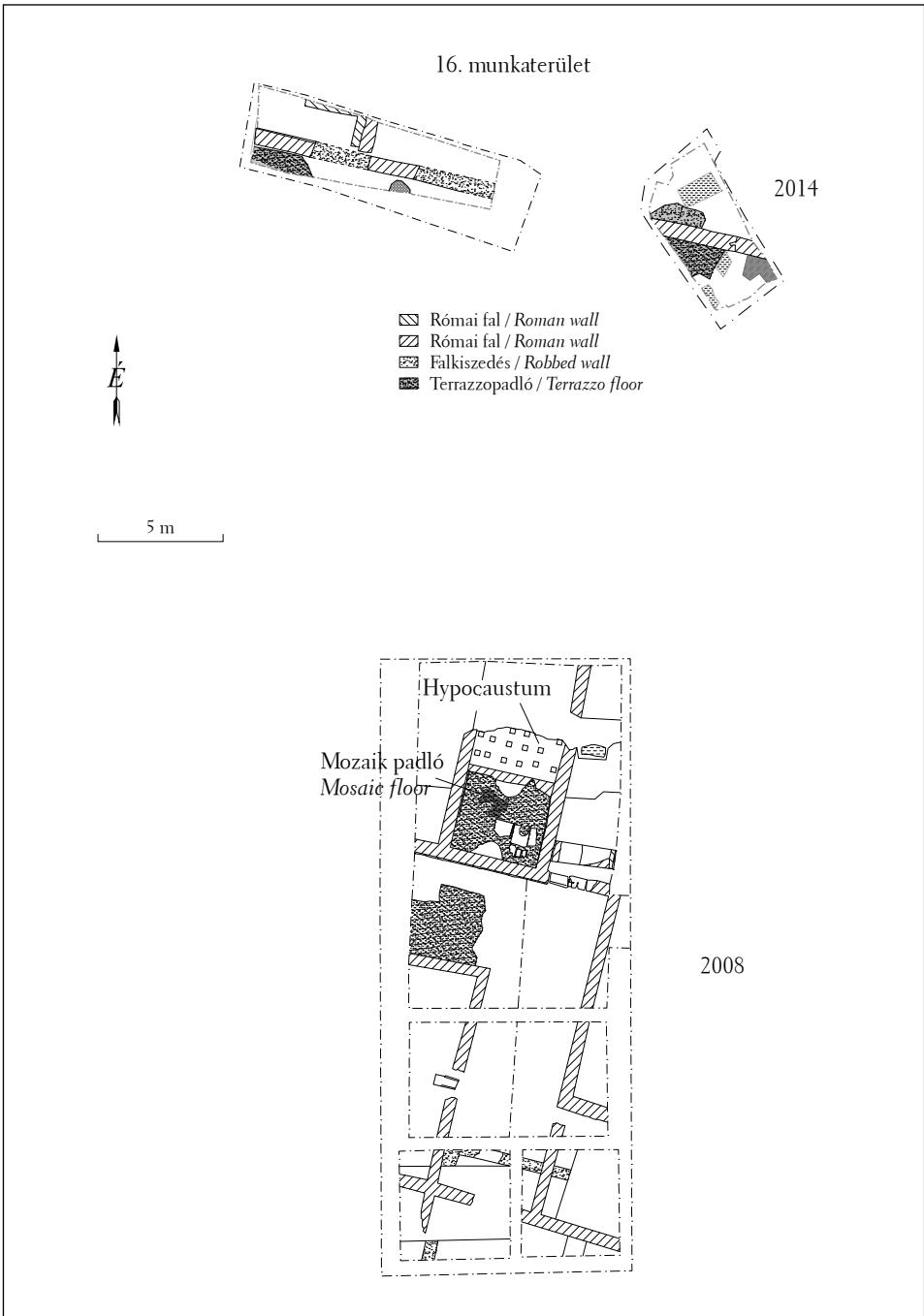
The foundation of the staircase and the elevator shaft at the newly constructed railway station in the northern part of the western half of the Civil Town was preceded by brief preventive excavations (work site No. 16, hereafter: WS). During this

1. kép: A Budapest–Esztergom vasútvonalhoz kapcsolódó régészeti feltárások helyszínei (munkaterületek) 2014-ben
 Fig. 1: Sites (work sites) of the archaeological excavations connected to the Budapest–Esztergom railway line in 2014

egy kelet–nyugati irányú, 60 cm széles, habarcsba rakott, vakolt oldalú, kő alapozású és agyagtégla felmenővel rendelkező fal és az ebből leágazó további, észak–déli irányú falszakaszok. Az épület utolsó korszakához tartozóan az egyik – egyelőre nem tisztázható funkciójú – helyiségben sóderes padlószintet, illetve a szelvény délnyugati sarkában egy sérült, darabokban leszakadt *terrazzopadló* részletét dokumentálhattuk. Az utóbbi alatt – amelyet két kisebb, kör keresztmetszetű lyuk ütött át (cölöp-helyek, utólagos bolygatás?) – *hypocaustum*hoz tartozó elemeket nem találtunk. A padlót nagy mennyiségű, apróra tört freskótöredék terítette be, ezek a padlóval egykorú falakról, vagy a mennyezetről eshettek le. Az épület helyiségeit kitöltő planírozási és omladékrétegekből nagy mennyiségű építési anyag, állatcsontok, kerámia, színes falfestmény- és stukkótöredékek, illetve profilált vörös és zöld márványtöredékek is előkerültek. Az épület

work, details of a few rooms belonging to a relatively large building were unearthed in the two small trenches. The building was built in two phases at least: a 60 cm wide plastered wall running east-west, constructed of clay brick laid in mortar, with a stone foundation, and diverging from this further wall sections oriented north-south. We documented a gravel floor level in a room whose function has not yet been clarified and details from a damaged terrazzo floor broken into pieces in the southwestern corner of the archaeological trench. Both belonged to the last construction phase of the building. No hypocaustum elements were found under this floor detail, perforated by two small, round holes (postholes or a later disturbance?). The floor was covered by a large number of fresco fragments smashed into small pieces, which had probably fallen off from the walls contemporary with the floor or the ceiling. A large amount of construc-

2. kép: Összesítő alaprajz a 2008. és 2014. évi feltárások eredményeivel
 Fig. 2. Ground plan with the results of the excavations in 2008 and 2014

maradványainak későbbi bolygatottságára jellemző, hogy a falak feletti nagyméretű beásásból két 3. századi, illetve egy 1816-ban vert érem is előkerült, késő római, mázas mortariumtöredék kíséretében. A terület beépítettségének legkorábbi római kori időszakára – mivel a kivitelezés földmunkái relatíve sekélyek voltak – most nem nyerhettünk információkat.

Bár az épületrészlet alapján egyelőre sem részletes periodizáció felállítására, sem alaprajzi rekonstrukcióra nincs lehetőség, az előkerült márványtöredékek, a helyiségek tájolása és az idei terület közvetlen közelében, 2008-ban kutatott mozaikpadlós épületrészlet (LÁNG 2009, 18–29) miatt feltételezhető, hogy a most feltárt helyiségek még a mozaikkal és márványlapokkal, illetve freskóval és stukkóval gazdagon díszített épület (fürdő? középület?) északi részéhez tartoztak (2-3. kép).

A város észak-déli főútjától kissé nyugatra (a jelenlegi Szentendrei úttól keletre), a *forum* zónájától északkeletre, támfalépítéshez kapcsolódó régészeti beavatkozás nyomán két kisebb szelvényünkben római kori épületomladékok foltjai ke-

tion material, animal bones, pottery, colored wall painting and stucco fragments, as well as carved, profiled stone fragments of red and green marble were unearthed from the levelling and debris layers that filled the rooms of the building. The later disturbance of the remains of the building is clearly represented by two coins minted in AD 3rd-century and another coin struck in 1816 accompanied by a sherd of a late Roman Period glazed mortarium. No information could be gained concerning the earliest Roman Period occupation in the territory as the earthmoving connected to the construction affected a relatively small depth.

This detail of the building does not allow us to reconstruct either the exact construction phases or the ground plan. However, the rooms now unearthed supposedly belonged to the northern part of a building (bath? public building?) lavishly decorated with mosaic, marble plates, frescoes and stucco as suggested by the recovered marble fragments, the orientation of the rooms and the building detail comprising a mosaic floor researched in 2008

3. kép: Falmaradványok a 16. munkaterületen
Fig. 3: Wall remains at work site No. 16

rültek elő, illetve egy kelet-nyugati irányú, 60 cm széles, földbe rakott, *opus spicatum* technikával készült falalap, amelyet kelet felé már csak omladékában figyelhattunk meg (22MT). Egy további, kelet-nyugati irányú, lapos kövekből álló konstrukció (fal?) északi széle is mutatkozott, rendeltetését azonban nem tudtuk tisztázni (4. kép). A régészeti jelenségeket kísérő leletanyagból római kori házikerámia töredékei (pl. mortarium), állatcsontok és egy Venus istennőt ábrázoló terrakotta szobrocska töredéke említhető (5. kép). Az épületfal(ak?) és omladékok hovatartozása és funkciója kérdéses, feltehetően összefüggésben vannak a 2005-ben, innen mindössze 10 méterre északra, a Pók utcában végzett csatornakiváltás során, sajnos csak metszetben megfigyelt falakkal, illetve falkiszedésekkel (LÁNG 2006, 40).

A polgárváros nyugati előtere

A vasútvonal biztonsági berendezésének kiépítéséhez kapcsolódó kábelárok földmunkái során egy több mint 430 m hosszú, kelet-nyugati irányú metszetet kaptunk a polgárváros északnyugati széléről és a város nyugati előteréről (5b MT). A mindössze 50 cm széles árokban előkerült római kori régészeti jelenségek nem adtak lehetőséget nagyobb következtetések levonására, ugyanakkor sok új információval szolgáltak a terület beépítettségének jellegére vonatkozóan. Keletről nyugat felé haladva az árokban két, észak-déli irányú, részben kiszedett, földbe rakott falalap-részlet és omladék-réteg mutatkozott. Nyugat felé haladva épületfal-részletet, majd a nyugati városfal kb. 1,5 m széles alapozásának (kiszedett) árkat metsztük. Az egykori fal és alapjának nagyméretű, mészkövekből (illetve vöröses színű egyéb kőanyagból) és

4. kép: Római kori fal és épületomladék a 22. munkaterületen, kelet felől

Fig. 4: Roman period wall and building debris at work site No. 22 seen from the east

that was located in the immediate vicinity of the area covered this year (LÁNG 2009, 18–29; Figs. 2-3).

Spots of debris from collapsed Roman period buildings as well as a 60 cm wide, east-west oriented wall foundation laid in the earth using the *opus spicatum* technique were found in two small trenches opened during the archaeological intervention connected to the construction of retaining walls, slightly west of the town's north-south main road (east from present-day Szentendrei Road) northeast of the forum zone. Only the debris of the wall foundation could be observed toward the east (WS 22). The northern edge of another east-west oriented construction (wall?) constructed from flat stones was observed, but its function could not be clarified (Fig. 4). Fragments of Roman

habarcsos omladékból álló omladékréteget 8 m hosszan követhettük. A falvastagság megfelel az ebben a zónában történt korábbi megfigyeléseknek (ZSIDI 1990, 153–154), bár az igen keskeny árokban tett, metszettel-megfigyeléseinkre alapozott mérések később még korrigálásra szorulhatnak. Az omladékréteget egy későbbi, egyelőre ismeretlen korú beásás bolygatta. A városfal nyugati szélétől kb. 2,8 méterre már a falat kísérő, észak-déli irányú vizesárok jelentkezett. A jelenlegi – igen lepusztult – állapotában mindössze 2 m széles fossának csak a teknős kialakítású legalját vizsgálhattuk, alsó betöltési réteget beiszapolódott, sötétbarna agyag alkotta, amely néhány római kori házikerámia és terra sigillata (Rheinabern?) töredékét, illetve állatcsontokat tartalmazott (6. kép). A védműtől keletre többször megújított, sóderes járósíntet dokumentáltunk (észak-déli út a városfallal párhuzamosan?), majd közeli épületek jelenlétére utaló, törmelékes planírozási rétegek mutatkoztak. Ez utóbbiak valószínűleg a közelben már több alkalommal, különböző módszerekkel dokumentált (feltárás, geofizikai felmérés, fémkeresős kutatás), kelet-nyugati főutcát északról és délről is szegélyező, ipari–kereskedelmi funkciójú hosszúházak maradványaiból származhattak (hosszúházak hátsó, gazdasági traktusai?) (legutóbb erről: GROH–LÁNG–SEIDLMEYER–ZSIDI 2014, 366–370).

A továbbiakban – változatlanul a városfalon kívüli hosszúházak zónájában, azoktól északra – ismét egy észak-déli irányú, ívelődő felszínű, kövezett út mutatkozott, amelynek földfelhordással elválasztott két réteget tudtuk elkülöníteni. Az alsó, 3,2 m széles útréteget nagyméretű lapos kövekből készítették, a kövek közeit sóderrel szórták be, míg a felső, feltehetően

5. kép: Venus istennőt ábrázoló, töredékes terrakotta szobrocska
 Fig. 5: Terracotta statuette depicting the goddess Venus

Period household pottery (e.g. mortarium), animal bones and a fragment of a terracotta figurine depicting the goddess Venus are worth mentioning among the finds that came to light in these archaeological features (Fig. 5). The context and function of the wall(s) and the building debris is ambiguous. Probably they were related to the walls and removed walls observed – unfortunately only in the section walls – during the replacement of a sewer in 2005 only 10 m to the north on Pók Street (LÁNG 2006, 40).

The western outskirts of the Civil Town

Earthmoving for the ditch for laying cables connected to the establishment of the safety system of the railway line produced a more than 430 m long east-west section along the northwestern edge of the Civil Town and the western outskirts

6. kép: Az aquincumi polgárváros nyugati városfalához tartozó fossa részlete, 56 MT.

Fig. 6: Detail of the fossa belonging to the western wall of the Aquincum Civil Town, work site No. 56

már erősen bolygatott, szétszántott réteg 6,8 m szélesen húzódott és szabálytalanabb kövekből készült. Az út feltehetően a 2013-ban, szintén a vasútépítéshez kapcsolódó munkák során, a jelen területtől 40 méterre délre előkerült épülettől nyugatra haladhatott (7a MT, LÁNG–LASSÁNYI 2014, 20–21). Az útrétegek alatt – ahogy egyébként a kábelárok teljes szakaszán – több ponton is megfigyelhettük a polgárváros területén jól ismert feketésbarna, zsíros, agyagos réteget, ami a legkorábbi, római kori megtelepedés idejére keltezhető (LÁNG 2015, 178–185; SÖLÉTROMOS–SZAPPANOS–KROLOPP 2013, 142–147., 7. kép). Ez alatt már a sárga agyagos altalaj következett. Az úttól nyugatra ismét egy bizonytalan rendelte-

of the town (WS 5b). The Roman Period archaeological phenomena unearthed in the narrow, 50 cm wide trench did not allow large scale conclusions to be drawn. At the same time, they provided several new pieces of information concerning the way the area was built up and used. Proceeding from east to west in the ditch, two partly removed details of a north-south oriented wall foundation laid in earth were unearthed, as well as a debris layer. Towards the west, a detail of the building wall emerged followed by a cross-section through a 1.5 m wide trench for the removed foundation of the western city wall. The debris layer of the former wall and its foundation comprising large blocks of limestone (and another type of reddish stone) together with mortar could be followed along a length of eight meters. The thickness of the wall corresponded to previous observations in this zone (ZSIDI 1990, 153–154) though the measurements taken in the rather narrow trench based on the observations of the section wall may require corrections later. The debris layer was disturbed by a later pit that still cannot be dated. The north-south oriented moat accompanying the city wall was observed 2.8 m from the western edge of the wall. Only the trough-shaped bottom of the fossa could be examined in its present – rather poor – state of preservation. The lowermost layer of fill was composed of dark brown clay sediment that yielded a few sherds of Roman Period household pottery and Samian ware (from Rheinzabern?) as well as animal bones (Fig. 6). East from the fortifications, a gravel surface was documented that was renewed several times in antiquity (a road running north-south parallel with the city wall?) followed by the discovery of levelling layers contain-

7. kép: Útrészlet az 5b. munkaterületen
Fig. 7: Road detail at work site No. 5b

tésű észak-déli irányú falalap, illetve köves épülettörmelékes beásás-részletek mutatkoztak. Hasonló épületomladékokat találtunk 2013-ban, szintén ezen beruházás keretében végzett feltárásunk alkalmával, a jelen területtől északra (5a MT: LÁNG-LASSÁNYI 2014, 21–22).

A rendkívül keskeny felületek alapján a fal-, út- és egyéb járószint-részletekből összefüggő rendszer nem bontakozott ki, ugyanakkor a metszetek alapján úgy tűnik, hogy a városfalon kívüli, alapvetően egyenetlen felszín kisebb-nagyobb (természetes?) mélyedések tagolták, ezeket még a római korban planírozási rétegekkel egyenlítették ki.

A kutatott terület nyugati harmadában további omladékszigeteket, köves-habarcsos, agyagfoltos jelenségeket dokumentáltunk, ezek rendeltetése egyelőre nem állapítható meg. Ugyanezen a szakaszon, változatlanul a hosszúházak zónájában, egy magányos téglasír is előkerült a vasúti töltéshez készült 20. század eleji bővítés rétege alatt (8. kép). Az északnyugat – délkeleti tájolású, lefelé fordított tegulákból épített, teknős aljú sírban két váz feküdt

ing debris indicating that some buildings had existed in the near vicinity. The debris probably came from the remains of strip houses documented nearby with various methods (excavation, geophysical survey, metal detector survey) several times that ranged along the east-west oriented main street both on its northern and the southern sides. These houses must have been used in some kind of industrial or trading activities (long house with the back wings used for some economic purpose?) (most recently on this issue: GROH-LÁNG-SEDLMAYER-ZSIDI 2014, 366–370). Following these structures – but still in the zone of the strip houses located outside the town wall to the north, another road could be observed running in a north-south direction. The road was paved with stone and its surface was gently rounded. Two road levels could be distinguished. The levels were separated by an earth layer. The lower, 3.2 meter wide road layer was made from large flat stones with gravel filling gaps between the stones. The upper, probably already badly disturbed, plowed layer was 6.8 meter wide and comprised

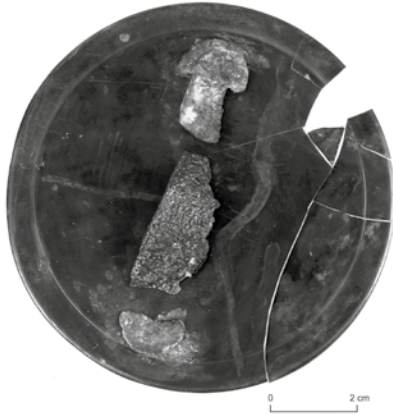
8. kép: Kettős sír a polgárváros nyugati városfalán kívül
 Fig. 8: Double burial from outside the western wall of the Civil Town

nyújtott testtartásban, valószínűleg anya és gyermeke, mindkettőjüknél fejpárnát is kialakítottak, szintén tegulákból. A felnőtt nő jobb karja a medence felett behajlított, bal karja a test mellett nyújtott tartásban volt. Az elhunyt alsó állkapcsa alatt rendkívül kopott, talán 3. századi bronzpénn volt, bal alsó lábszárcsontja és a lábfejek hiányoztak. Jobbján egy szintén nyújtott testtartású, kisgyermek (lány?) hiányos, sérült csontvázát dokumentáltuk, mindkét, medence felett behajlított kezén 1-2 bronz karkötővel, feje alatt töredékes, azonosíthatatlan korú bronzpénzzel. A koponya mellől származó kis bronzdarab talán fülbevaló töredéke lehetett. Az elhunytak – elsősorban inkább a gyermek – lábánál elszórtan kör alakú, kisméretű, bronz fogóval ellátott ezüsttükör (9. kép), egy nagyméretű, ovális, vésett szélű karnelkő (eredetileg foglalatban lehetett), egy bizonytalan rendeltetésű fatégely darabjai, két üvegpalack töredékei és egy lyukas közepű, profilált bronzkorong (veret?) került elő (10. kép). A sírt fedő tegulák tetején állatsontok is voltak, feltehetően a halotti tor maradványai. A mellékletek alapján a

more irregular stones. The road probably run west from the building found in 2013 during the modern building work also related to the railway reconstruction, 40 m towards the south (WS 7a, LÁNG-LASSÁNYI 2014, 20–21). The same blackish brown, greasy, clayey layer was observed under the road layers – the same way as along the entire length of the cable ditch. This clayey layer is otherwise well known from the entire area of the Civil Town and can be dated to the time of the earliest Roman Period settlement (LÁNG 2015, 178–185; SÖLÉTRÓMOS-SZAPPANOS-KROLOPP 2013, 142–147. –Fig. 7). The yellow clayey subsoil was located directly below this dark clayey level. Another north-south oriented wall foundation of uncertain function and details of pits filled with stone and debris were observed west of the road. Similar building remains were found north of this area in 2013 during excavations connected to the same development (WS 5a: LÁNG-LASSÁNYI 2014, 21–22).

Due to the very narrow surfaces no coherent system could be reconstructed

9. kép: Ezüsttükör bronz foganyúval, sírból
 Fig. 9: Silver mirror with bronze handle from a grave

sír feltételelesen a Kr. u. 3. század második felére – végére, esetleg a 4. századra (?) keltezhető. Hovatartozása egyelőre kérdéses, mivel ez a terület még a városból nyugat felé haladó főút mellett kiépült hosszúházak zónájában van (ld. fentebb), és a polgárváros nyugati, ún. Aranyhegyi-patak menti temetőjének legkeletebbi ismert sírjai innen még körülbelül fél kilométerre kezdődnek (LASSÁNYI 2006, 73–78). Elképzelhető, hogy a szóban forgó sír egy relatíve késői betemetkezés volt a felhagyott épületek között. Hasonló jelenséget figyelt meg Póczy Klára, aki a fent említett hosszúházak feltárása során – a jelen területtől délre falazott sírkamrát és két hamvasztásos sírt tárt fel (PÓCZY 1976, 33).

A kábelárok legnyugatabbi végében már mindössze egy köves omladékszigetet tudunk dokumentálni, illetve felette az újkori feltöltést. Az utóbbi alatt, a városfaltól nyugatra húzódó szakaszon a római kori rétegek tetején képződött, talajosodott, sötét színű, a település felhagyásával összefüggésbe hozható réteget – az ún. „dark

from the details of walls, roads and other surfaces. At the same time, based on the section walls, it seems that the essentially uneven surface outside the town wall was broken by smaller and larger (natural?) depressions and these had already been filled with layers of leveling in the Roman Period.

Further “debris islands”, phenomena characterized by the presence of stone, mortar and clay spots were documented. Their function cannot be identified at the moment. In the same section, still within the zone of the strip houses, a single brick grave was also found under the layer formed by the twentieth century widening of the railway embankment (Fig. 8). Two skeletons were found lying in an extended position on the trough-like bottom of the northwest-southeast oriented grave constructed of upside down tegulae. The deceased were probably a mother and child, both lying on a “pillow” formed of tegulae as well. The right arm of the adult woman was bent above her pelvis and her left arm was extended along her body. A badly worn bronze coin was located under the mandible of the deceased, perhaps dating from the AD 3rd century. The left tibia and feet were missing. On her right side, the fragmentary (damaged?) skeleton of a child (female?) was documented, also lying in an extended position. One or two bronze bracelets were found on each of the child’s arms bent above the pelvis while the fragment of a non-datable bronze coin lay under her head. The small fragment of bronze found near her skull may have come from an earring. A small, round silver mirror with a bronze handle (Fig. 9), a large, oval, carnelian stone, incised around its edges (originally it may have been mounted), pieces of a wooden contain-

earth” jelenséget – is megfigyelhettük (BÍRÓ-TOMKA 2013, 521–532). (L. O.)

Az Aranyárok menti temető környéke

A Pomázi út és a Keled út kereszteződésében a közúti felüljáró négy pillérjének kiásására került sor, amelyekben a modern feltöltés alatt egy sötét, humuszos réteget, ez alatt pedig sárga, kemény záporpatak-üledéket észleltünk. Ez utóbbiba ásva az E szelvényben egy V metszetű kelet-nyugati árkot, valamint több ovális, humuszos, betöltésű beásást (cölöplyukakat?) dokumentáltunk. Az árok a betöltésében talált néhány apró tegulatöredék arra utal, hogy római kori lehet. Az ovális beásások a szórványos kerámiatöredékek

er of unclear function, fragments of two glass bottles, and a profiled bronze plate (fitting?) with a hole through its center were found primarily by the feet of the deceased child (Fig. 10). Animal bones were located on the top of the tegulae that covered the grave, supposedly the remains of the funeral feast. Based on the grave goods, the grave can conditionally be dated to the second half – end of the AD 3rd century and perhaps even to the 4th century (?). Its context is unclear, as this territory is still in the zone of the strip houses built along the main road leading west from the town (see above) and the easternmost known graves of the western cemetery of the Civil Town that was located by the

10. kép: Sírmellékletek a kettős sírból
Fig. 10: Grave goods from the double burial

alapján pedig feltehetően újkőkoriak, de pontosabb datálásuk bizonytalan.

A további szelvényekben több keskeny, ismeretlen korú árkot és néhány bizonytalan korú cölöplyukat figyeltünk meg, valamint minimális mennyiségű római kori és neolitik kerámiatöredék került elő. (L. G.)

Összefoglalás

Az idei évi feltárások jelentősége első sorban abban áll, hogy bár a kisméretű, pontszerű, illetve keskeny kutatási felületeken előkerült római kori régészeti jelenségek nagyobb következtetések levonására egyelőre nem voltak alkalmasak, sikerült új adatokat nyernünk az aquincumi polgár város nyugati és elővárosi szakasz beépítettségének jellegére és sűrűségére vonatkozóan. Ezek az adatok várhatóan segítségünkre lesznek a korábban a környéken végzett régészeti kutatások eredményeinek kiértékelésében is.

Láng Orsolya – Lassányi Gábor

Irodalom/References:

BÍRÓ–TOMKA 2013 • Bíró Sz. – Tomka P.: A Győr, Széchenyi téri fekete réteg rejtélyei. In: Rendtársai (szerk.): Csóka úrtól Gáspár atyáig. Ünnepi kötet Csóka Gáspár OSB 75. születésnapjára. Győr 2013, 521–538.

GROH–LÁNG–SEDLMAYER–ZSIDI 2014 • S. Groh – O. Láng – H. Sedlmayer – P. Zsidi: Neues zur Urbanistik der Zivilstadt von Aquincum–Budapest und Carnuntum – Petronell. ActaArchHung 65 (2014) 361–404.

LASSÁNYI 2006 • Lassányi G.: Újabb feltárások az Aranyhegyi-patak menti temetőben (Recent excavations in the cemete-

Aranyhegyi-patak (Aranyhegyi Stream) at a distance of about half a kilometer from here (LASSÁNYI 2006, 73–78). The grave could possibly be a relatively late inhumation placed among the already abandoned buildings. Klára Póczy observed a similar phenomenon when she unearthed a burial chamber construction and two cremation burials during the excavation of the above mentioned strip houses, south from this area (PÓCZY 1976, 33).

Only a stony debris spot and above that the modern fill could be documented at the westernmost end of the cable ditch. Beneath the latter, in the section located west from the town wall, the so-called “dark earth” phenomenon could be observed as well, a dark layer, reefing formed on the top of the Roman period layers that can be associated with the abandonment of the settlement (BÍRÓ–TOMKA 2013, 521–532). (L. O.)

The environs of the cemetery along the Aranyárok (Arany Ditch)

Foundations pits were dug for four pillars of the public road overpass at the intersection of Pomázi Road and Keled Road. A dark layer mixed with humus was observed under the modern fill. A yellow deposit from streamlets created by heavy rainfalls was located beneath this layer. An east-west oriented ditch with a V-shaped section dug into this latter layer was documented in trench E in addition to several oval pits (postholes?), the fill of which was mixed with humus. The few tiny tegula fragments from the fill of the ditch suggest that it dated from the Roman Period. The oval pits are probably from the Neolithic based on the scattered potsherds found in them, but their more precise dating is uncertain.

ry along the Aranyhegyi Stream). *Aqfűz* 12 (2006) 73–78.

LÁNG 2006 • Láng O.: Régészeti munkák az aquincumi polgárváros középső és keleti részén: a Szentendrei út felújítása (Archaeological investigations in the central and eastern parts of the Civil Town of Aquincum: reconstruction of Szentendrei Road). *Aqfűz* 12 (2006) 37–50.

LÁNG 2009 • Láng O.: Gazdagon díszített épület az aquincumi polgárváros nyugati részén (Richly decorated building in the western part of the Civil Town of Aquincum). *Aqfűz* 15 (2009) 18–29.

LÁNG–LASSÁNYI 2014 • Láng O. – Lassányi G.: Új adatok az aquincumi polgárváros nyugati és keleti előterének beépítettségéhez: az esztergomi vasút felújítása (New Data on the Use of the Western and Eastern Outskirts of the Civil Town: The Renovation of the Budapest–Esztergom Railway Line). *Aqfűz* 20 (2014) 16–37.

LÁNG 2015 • Láng O.: Semi-subterranean pit houses in the civilian vicus of Aquincum. In: Sz. Bíró – A. Molnár (szerk.): *Ländliche Siedlungen der römischen Kaiserzeit im mittleren Donauraum*. Győr 2015, 169–196.

PÓCZY 1976 • Póczy K.: 53/37. Keled u. *RégFűz* 29 (1976) 33.

SÖLÉTRAMOS–SZAPPANOS–KROLOPP 2013 • Sölétromos A. – Szappanos B. – Krolopp E.: 6.2. Az aquincumi fekete agyag rejtélye – adalékok a római kori környezet rekonstrukciójához. In: Mindszenty A. (szerk.): *Budapest. Földtani értékek és az ember*. Budapest 2013, 142–147.

ZSIDI 1990 • Zsidi P.: Aquincum polgárvárosának városfala és védművei az újabb kutatások tükrében. *CommArchHung* 1990, 143–169.

A number of narrow ditches of unknown dating as well as a few postholes were observed in the rest of the trenches as well as a very small number of Roman Period and Neolithic potsherds. (L. G.)

Summary

The main significance of this year's excavations lies in the fact that although the Roman Period phenomena excavated on the small scale, point-like and narrow research surfaces were not suitable for drawing significant conclusions, new data could be derived on the character and density of the occupation in the western part and outskirts of the Aquincum Civil Town. These data are expected to also prove helpful when interpreting the results of the archaeological research previously carried out in the nearby area.

Orsolya Láng – Gábor Lassányi